

Te Ko'u'anga o Te Au Tuatua Mei Kō Mai i Te Au Komisinā i Te Tuātau o te Akarongorongo'anga Akavā'anga Mōnitē, rā 19 o Aukute, 2019

Kō Satyanand – Aka'aere

Tē 'aka-ma'ara atu nei mātou i te au aronga tei ora mai, tā rātou ānau, te aronga turuturu, te au mata no te uiui'anga kimi kite, ē te au mema o te Pupu Ōronga 'Akataka 'Akamārama'anga Tei Ora Mai.

Mei tei 'akataka 'akapapa'ia atu i roto i te 'Akano'o'anga 'akarongorongo'anga, ka tā'anga'anga te Komisini Roeara i te au rāvenga ē ā nō te rave'anga kia oti tā mātou 'anga'anga:

- Te au uipa'anga parāivete.
- Te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata ē te au kai-ngākai-takapini.
- Te kimikimi'anga kite ē te akano'ono'o'anga tau.
- Te ātoro atu 'anga ki va'o ē te piri'anga raverave ki roto i te oire 'iti tangata.

E au rāvenga pu'apinga ma'ata teia nō te Komisini kia rongō mei kō mai i te au aronga tūkētūkē, ma te ko'i 'akaputu i te au tuatua 'akakitekite tūranga teitei ma'ata.

Ko te Komisinā kō Erueti

Nō te kite 'akaōū'anga i te au rāvenga tūkētūkē nō te piri atu 'anga ki roto i te uiui'anga:

- Aere atu ki tā mātou roro ūira ātuitui www.abuseincare.org.nz
- Kāpiki'ia mai mātou nā runga i te nūmero 0800 222 727

Ka tauturu teia 'akarongorongo'anga Akavā'anga 'ia mātou i te te'ate'a-mamao nō te 'akarongorongo'anga au Akakite'anga (Okotopa rā 29 – Noema rā 8 2019).

Ā teia rā, kā rave mātou i te:

- 'Akamārama i tēta'i o te au tūranga tuatua tā mātou e rave ana i te tuātau o te au 'akarongorongo'anga.
- Komakoma atu ē, ka 'akapē'ea te 'akarongorongo'anga au Akakite'anga i te raverave'ia 'anga.

AKAKITE'ANGA: kāre e au aronga i kite i tei tupu, e kāpiki'ia i teia rā

Ka 'akano'o te 'akarongorongo'anga au Akakite'anga i 'te au ngā'ī' nō tā mātou au 'akarongorongo'anga kātōatoa. I te tuātau ē rave'ia ei te 'akarongorongo'anga au Akakite'anga, kā rongō mātou mei kō mai i te aronga tei ora mai, te au turuturu, te aronga kite ē te aronga tūranga tūkētūkē ma'ata.

Te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata

Ē varu au pou (au pou) mei roto mai i te Akano'o'anga o te Anga'anga nō te arataki'anga i tā mātou au 'anga'anga katoatoa, ē pērā katoa nō te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata.

- Te reo.
- Te au tūranga nō te aere atu 'anga ki roto i te ngā'i ākono tiaki'ia 'anga.
- Te tū ē te tūranga ma'ata o te tākinga-kino'ia 'anga.
- Tā te tākinga-kino i 'akatupu.
- Te au 'akano'ono'o'anga tūranga āiteite.
- Te 'akaōū'anga ē te 'akatinamou 'akaōū'anga.
- Te 'akatūkē'anga i tā mātou raverave ākono tiaki'anga.
- Te Tirīti o Waitangi.

Kua 'akataka mai te ture ē, kia rave'ia te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata ma te:

- Tūranga irinaki-kore ki tēta'i kē mai.
- Kore ē piri ki tēta'i kē mai.
- Tau meitaki tikāi.

Ko te āite'anga i teia:

- E au tūranga tuatua o te ture tēta'i tā mātou ka tā'anga'anga, ina rā, ka akamārama atu mātou i te āite'anga o tē reira au tuatua.
- I tēta'i au taime, kā anoano'ia kia tā'anga'anga mātou i te ture, nā te reira 'oki e pāruu i te aronga i roto i teia ē rave'ia nei.
- E ātea pū 'ua tā mātou au raverave'anga ma te māmā katoa i te rauka'anga.
- Kāre ē anoano'ia tēta'i rōia nō'ou.
- Kāre te tūranga Uiu'anga mei te kimikimi'anga ā te Pi'a Akavā'anga rāi – kāre ōna tūranga 'akakino atu. Mei tērā ra ē, nā te au Komisinā ē 'akatinamou ē, kō'ai tē ka uui ui'anga ki te au aronga tei kite i tei tupu, ē, ea'a tā rātou kā tau kia ui.
- Ka anoano'ia te tūranga Uiu'anga kia raverave āiteite tau meitaki i te 'iti tangata.
- Ka 'akapāpū meitaki te au Komisinā kia rave'ia te au 'akarongorongo'anga tē ka ōronga i te tūranga meitaki manamanatā-kore nō te 'iti tangata.

Ko te Komisinā kō Gibson

Ka ākara 'akatinamou mātou i te tikanga Māori i roto i te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata. Kua kite te au Komisinā i te au anoano tūkētūkē o te 'iti tangata ē te au ōire tē kā piri mai ki roto i teia. Mei tērā ra e, ko tēta'i au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata, ka rave'ia tē reira ki runga i te marae, mē kore ra, ki roto i te au Punanga Ōire, ei rāvenga kia no'o te 'iti tangata ki roto i reira, ma te kite i te maru.

Te Rauka'anga Māmā ē te Turuturu

- Te au ngā'ī ē te au tūranga raverave'anga, ka rauka ngō'ie tē reira nō te aronga pakipakitai, tā rātou ānau ē tō rātou aronga turuturu.
- E tangata Uri Reo teta'ī ō te NZSL nō te au 'akarongorongo'anga kātōatoa ā te 'iti tangata.
- E au rāvenga tūkētūkē tō te ōronga'anga tuatua papu mei tērā ra ē, e nga mea tangata, mē kore ra, e pupu ō te aronga tei kite i tei tupu.
- E tūranga muna ngaro tō te aronga ōronga tuatua papu mē ka anoano'ia tē reira, mē kore ra, tēta'ī au turuturu 'akaōū mai nō te tauturu 'ia rātou nō te piri atu 'anga ki roto i teia.
- Kā piri katoa atu te aronga 'anga'anga ora'anga kōpapa meitaki, ki te au 'akarongorongo kātōatoa a te 'iti tangata.

Ko te Komisinā kō Alofivae

Ka āriki mataora ma'ata mātou i te au manako 'akakitekite tē kā tae mai nō tā mātou au raverave'anga ē nō te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata.

Tē karanga nei te Ture Au Uiu'anga 2013 ē, ko tēta'ī tangata, pupu, mē kore ra, putuputu'anga, e Kite Puapinga, i te mea ē:

- E tū'anga pu'apinga ma'ata tā rātou i rave i roto i te manamanata ē kimikimi 'ia nei.
- E tūranga anoano ma'ata tō rātou nō teia tūranga manamanata ē uriuri'ia nei.
- Pēnei, ka 'aka'apa 'akakino'ia rātou i roto i te tuātau 'akarongorongo'anga.

Kāre i te mea anoano'ia ē, ei Kite Puapinga koe, ē rauka ei 'ia koe i te piri atu ki roto i te 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata.

Te Au Kite Puapinga:

- Ka rauka 'ia rātou i te ōronga tuatua akapapu ma te tuku I tetai au tamanako'anga i te tuātau ō tēta'ī 'akarongorongo'anga.
- Pēnei ka ōronga'ia te tūranga Kite puapinga nō tēta'ī au 'akarongorongo'anga tūkē mai.
- Ka rauka i te au pati'anga kia rave'ia i tēta'ī 'ua atu taime – kāpiki'ia mai mātou nō te kite'anga koe ē, ka 'akapē'ea tē reira i te rave'ia 'anga.
- E au aronga tēta'ī ē te au putuputu'anga tei pati takere mai kia riro rātou ei Au Kite Puapinga.

Ka anoano te au Komisinā i te aronga tei ora mai, te au turuturu ē te au pupu ō te ōire, kia tuku pati'anga kia riro mai ei Au Kite Puapinga, i te tuātau tau. Ka rauka i te aronga e au mea āiteite tei tupu ana kia rātou, mē kore ra, e tūranga ora'anga āiteite, ka rauka 'ia rātou i te piri kāpiti ki te ngā'ī 'okota'ī kā tuku pati'anga pupu 'okota'ī mai ei.

Tē 'anga'anga nei te au Komisinā ki runga i te au tumu tuatua ē te au tumu tapura tē ka raverave'ia i te tuātau ō te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata, mei te mata'iti 2020 ki te 2022.

Mē oti ana te au 'akano'ono'o'anga i te 'akatinamou'ia, ka tu'atu'a ātea ma'ata atu mātou i tē reira.

Ka tuku'ia mai ki va'o tēta'ī 'tōkiumene kaveinga' i te 'akarongorongo'anga tātakita'ī. Ka akataka mai teia ē, ea'a tē akakoro'anga ō te 'akarongorongo'anga.

Ko te Komisinā kō Shaw

‘Tika’anga kia tu mai

Kā ‘iki ‘akatinamou te au Komisinā ē, kō‘ai mā tē kā piri atu ki roto i tēta‘i ‘akarongorongo’anga ā te ‘iti tangata. Mē rave rātou i tā rātou ‘iki ‘akatinamou’anga, kā kimi manako rātou ē:

- Mē e tuatua papu pu‘apinga ma‘ata tā tē reira tangata.
- Mei tea‘a te ma‘ata ō te aronga i kite i tei tupu, pēnei e akapapu‘anga tā rātou.
- Mē ka anoano‘ia tē reira tangata kia tuatua ‘ei rāvenga kia tau āiteite meitaki te ‘akarongorongo’anga (akava‘anga nātura).

Mē ka ōronga‘ia te tuātau nō te tū ‘anga, ka ‘akakite atu te au Komisinā kia rātou ē, ka AKAPĒ‘EA rātou i te ō atu ‘anga ki roto i te ‘akarongorongo’anga.

Te Moni tutaki i te roia Tei ‘Akamana’ia Nō Te Tauturu

Pēnei, ka anoano‘ia te tauturu tei akamana‘ia nō te aronga tē kā tū, kia rauka te ‘akamārama’anga takakē nō rātou.

Ko tēta‘i ‘ua atu tangata tē kā tū ki mua i tēta‘i ‘akarongorongo’anga ā te ‘iti tangata, ka rauka ‘iaia i te tuku patī‘anga nō tēta‘i rōia kia tutaki‘ia nōna mei roto mai i te Moni Tei ‘Akamana’ia Nō Te Tauturu.

Tē raverave‘ia nei rāi te au ‘akano‘ono‘o’anga ō teia ē ka tu‘atu‘a‘ia atu mē oti ana i te ‘akatinamou‘ia.

Ko te au rōia te ka ōronga tauturu tei ‘akamana’ia, nō tēta‘i au tūranga ora‘anga tūkētūkē mai rātou i tae mai ei.

Te aronga tei ōronga‘ia te tuātau nō te tū ki mua i teia akano‘o’anga ‘akarongorongo’anga:

- Ko Ms Annette Sykes (e turuturu/rōia)
- Ko Ms Sonja Cooper (e turuturu /rōia)
- Te Ākono‘anga Pure Anglican
- Te Korōna
- Te Ākono‘anga Pure Kātorika
- Te Āmi Salvation

Te Roia Tauturu‘anga Ko Simon Mount: Te au mea rikiriki putuputu tei tāiku‘ia ē te aronga tei akatika‘ia nō te tū ‘anga

Te Au Ōta Muna-ngaro Ma'ata ē te Tūranga Parāivete

E au manako manamanatā tēta'ī nō te tūranga muna-ngaro ō te aronga tei ora mai, tā rātou ānau ē tō rātou au aronga turuturu. Ka anoano'ia mātou kia akapāpū kia vai pāruru ārai 'ia tō rātou tūranga irinaki. E tū'anga pu'apinga ma'ata teia ki te Komisini. E au akano'ono'o'anga tā mātou nō te pāruru ārai i te au tuatua 'akakitekite ō tēta'ī tangata 'okota'ī ma te mou kia muna tē reira.

Kua āriki te Korōna ē te Āmi Salvation i te 'akapae kē atu i te tūranga muna-ngaro 'ei rāvenga nō te aronga tei ora mai, tei tāina i tēta'ī āriki'anga muna-ngaro, kia tuatua atu ki te putuputu'anga uiui'anga.

Kua 'akano'o te Tū'anga 15 ō te Ture 'Anga'anga Uiui'anga 2013 kia rave te tūranga Uiui'anga i te au ōta koropini i te tūranga muna-ngaro ō te tuatua akakitekite. Ka tātā'ia teia au ōta ki rūnga i tā mātou roro ūira ātuitui. Ko te āite'anga i teia, e pāruru ārai'anga tō te aronga tei anoano'ia tē reira nō rātou.

Te 'akano'o'anga tuātau ō te au patī'anga tuatua 'akakitekite

Ka tautā te Komisini i te ōronga ki te au putuputu'anga kia ma'ata te tuātau nō rātou i te kimi au tōkiumene tā mātou i pati atu.

Kua anoano'ia te au putuputu'anga kia tautā i te kimi viviki atu 'anga i te au tuatua 'akakitekite. Ka anoano'ia tātou katoatoa kia rave kāpiti i teia.

Te Porokarāmu ō Te Au 'Akarongorongo'anga ē Te 'Akano'ono'o'anga

Tē mānako nei mātou i te au tumu tuatua ē te au tumu tapura ē tēta'ī 'akano'ono'o'anga ō te au 'akarongorongo'anga ā te 'iti tangata, kia tuku viviki'ia atu ki va'o.

Te Ture Nātura ē Amicus Curiae

Kua tāmanako te Korōna kia 'iki tinamou mātou i tetai tangata kare e piri'anga ki teia manamanata (Amicus Curiae) 'ei 'akapāpū ē, e ture nātura tēta'ī i kō i te au 'akarongorongo'anga.

Tē irinaki nei te Komisini ē, ka rauka i te Roia Tauturu'anga i te akapāpū kia tau meitaki te uiui'anga. Ka 'akakite te Roia Tauturu'anga ki te au Komisina mē e pā-ti tēta'ī tē ka anoano'ia kia piri atu ki te 'akarongorongo'anga, mē kore ra, mē ka anoano'ia tēta'ī rōia.